

общих признаков с языком Испании. Установлено, что наиболее различий между пиренейским и латиноамериканским вариантами проявляется на фонетическом и лексическом уровнях. Дано определение понятия «национальный вариант языка», которому свойственны черты, проявляющиеся на разных языковых уровнях как результат влияния экстралингвистических факторов: культурного, социального, территориального, временного, субстратного и др. Доказано, что испанский язык, несмотря на свои национальные варианты, остается на сегодня единственным языком в ибероамериканской и мировой культуре.

Ключевые слова: испанский язык, национальный вариант, романские языки, языковые уровни, Латинская Америка, диалект, романские языки.

Huz Olena. The Peculiarities of the Spanish Language in the Countries of Latin America. This article is devoted to the analyses of the language situation in the countries of Latin America. The problem of the formation of the Spanish language is examined in the Latin-American areal, the functioning features of language are described on phonetic, morphological, syntactic and lexical levels. It is proved that the Spanish language pressed-on to Latin America conquerors evolved differently, depending on a region and influence of indigenous languages. Established that the Spanish language of Latin America is characterized by a large number of common features that distinguish it from the language of Spain, the most differences between the Pyrenean variant and Latin American variant are observed on phonetic and lexical levels. It is given definition of "national version of the language" which characterized by its own features that appear on different linguistic levels as a result of influence of extralinguistic factors: cultural, social, territorial, time, substrate and so on. The carried out research leads to the conclusion that the Spanish language, despite their national variants, remains for today an only language in iberoamerican and world culture.

Key words: the Spanish language, national version, language level, Latin America, dialect, Romance languages.

УДК [373.3.016:811]:159.953.32

Людмила Гусак

АСОЦІАТИВНЕ ЗАСВОЄННЯ ІНШОМОВНОГО НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Акцентовано увагу на особливостях асоціативного засвоєння іноземної мови молодшими школярами. Представлено технологію асоціативного навчання, яка безпосередньо впливає на ефективність вивчення іноземної мови молодшими школярами через створення смислових зв'язків, отримання нових оригінальних ідей, стимуляцію уяви, покращення запам'ятовування. Окреслено причини, що зумовлюють потребу в дослідженні цієї проблеми. Асоціативне навчання загалом зорієнтоване на сучасні інноваційні технології навчання, відповідає новим цілям і завданням навчання іноземних мов у початковій школі, віковим та індивідуальним особливостям молодших школярів, їх потребам, серед яких провідними є: потреба у грі, в русі, у зовнішніх враженнях, пізнавальна необхідність. У формуванні іншомовної компетенції молодших школярів на ранніх етапах їх навчальної діяльності важливим є організація навчального процесу на засадах асоціативної природи сприйняття, а також розуміння, запам'ятовування та відтворення навчальної інформації учнями.

Ключові слова: навчання іноземних мов, молодші школярі, асоціативне навчання, образи, асоціативне засвоєння навчального матеріалу.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасна педагогіка продовжує пошуки шляхів покращення ефективності навчання іноземної мови через внесення нового в традиційну методіку, використання інтенсивних методик, індивідуалізацію та диференціацію навчання, орієнтацію на особистісно-орієнтоване навчання. Одним із таких шляхів, на нашу думку, є асоціативне навчання.

Відповідно до психолінгвістичних механізмів розвитку дітей раннього шкільного віку нами запропоновано технологію асоціативного навчання, яка безпосередньо впливає на ефективність вивчення іноземної мови молодшими школярами через створення смислових зв'язків, отримання нових оригінальних ідей, стимуляцію уяви, покращення

запам'ятовування. Асоціативне мислення при цьому забезпечується поєднанням в уяві кількох чи всіх складових образу. Цей взаємозв'язок фіксується мозком і надалі, під час згадування один за одним образів такої асоціації, відтворюються всі раніше з'єднані образи. Все це спонукає до розвитку уяви, пам'яті і розумової діяльності загалом. Цей процес, що тісно пов'язаний з асоціативним навчанням, учені називають *мнемонікою* [8; 14; 21].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Останнім часом високу ефективність показують методики, пов'язані з образним мисленням учнів початкової школи та з асоціаціями (метод графічних асоціацій, метод звукових (фонетичних) асоціацій, комбінований асоціативний метод), які допомагають молодшим школярам долати труднощі в оволодінні рідною мовою принципово новим шляхом [13, 44]. Експериментальне дослідження Н. Маркової довело, що перераховані методи розвивають усне й писемне мовлення, підвищують грамотність молодших школярів і при цьому впливають на розумову самостійність, позитивне ставлення до навчальної діяльності, формують у них уміння орієнтуватися в поставлених перед ними завданнях, знаходити раціональні способи їх вирішення, тобто вчать молодших школярів учитися – що є одним із найважливіших завдань початкової школи [13, 45].

Досить ефективною методикою асоціативного навчання у процесі вивчення іноземної мови є *асоціативний метод поєднання*, запропонований І. Баринкіною. Дослідниця дійшла висновку, що слова будуть легко запам'ятовуватись на ілюстративному матеріалі, наприклад, у ролі персонажів фантастичного мультфільму [1]. Асоціативний метод поєднання полягає в умінні зв'язувати інформацію для запам'ятовування з яскравими, незвичними образами, картинками на основі асоціативних уявлень. Такий спосіб дозволяє майже в два рази збільшити кількість засвоєної лексики, як наголошує І. Матюгін [14, 17–28], при цьому відбувається розвиток не лише механічної пам'яті, а й уяви.

Р. Ібрагімова пропонує використовувати *тезаурусний метод* навчання молодших школярів із використанням асоціативних полів слів, який враховує мовну картину світу учнів і веде до підвищення лексикографічної культури молодших школярів [9].

Цікавим та ефективним методом навчання іноземної мови є *метод mindmapping* (побудова асоціативних мап, інтелект-карт), запропонований англійським ученим, письменником і бізнесменом Тоні Б'юзеном [20]. За способом побудови асоціативні мапи відтворюють процес асоціативного мислення та є відображенням ментальних образів. Вони з'єднують ментальні образи з сіткою асоціацій, яка існує в мозку, пам'яті.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Згідно з асоціативною природою пізнавальної діяльності дітей асоціативне навчання загалом зорієнтоване на сучасні інноваційні технології навчання, відповідає новим цілям і завданням навчання іноземних мов у початковій школі, віковим та індивідуальним особливостям молодших школярів, їх потребам, серед яких провідними є: потреба у грі, в русі, у зовнішніх враженнях, пізнавальна потреба.

Асоціативне навчання дозволяє складний навчальний матеріал перетворити в простий, а нудний – зробити цікавим. Використання асоціативних символів, створення умов природовідповідності, максимально наближених до життєвих ситуацій, робить можливим мимовільне запам'ятовування матеріалу, наближає процес навчання до невимушеного сприйняття. Ефективним у цьому плані є підключення елементів жестової мови як основної семантичної одиниці. Отже, у формуванні іншомовної компетенції молодших школярів на ранніх етапах їх навчальної діяльності важливим є організація навчального процесу на засадах асоціативної природи сприйняття, розуміння, запам'ятовування та відтворення навчальної інформації.

Мова символів, жестів – поняття відносно гнучке, це наша уява та фантазія. Кожен педагог має можливість по-своєму зображувати той чи інший предмет, стан або дію. Головне, щоб діти розуміли його, а він їх. Під час роботи вчителі разом із учнями можуть імпровізувати, вносити свої зміни та доповнення у розробку символів. Діти, зазвичай, із

захопленням беруть участь у цьому процесі, адже матеріал викладається у цікавій, ігровій формі. Діалог «учитель–дитина» проходить на рівні відомих для обох сторін образів-символів, пов'язаних між собою за попередньою домовленістю. При цьому налагоджується творча співпраця між наставником і вихованцями. Її можна назвати партнерством, яке повністю зніме бар'єр непорозуміння між учителем й учнями на всіх наступних етапах навчання. Педагог легко, а учні, абсолютно не докладаючи ніяких зусиль, будуть розуміти один одного, не використовуючи пояснень рідною мовою.

На нашу думку, важливо розпочинати спілкування з учнями дошкільного та молодшого шкільного віку відповідно до закладеної в кожному із них від народження лінгвістичної програми, яка визначає поетапну послідовність мовного розвитку і яку неможливо (не бажано, у крайньому разі) змінити через навчання:

- етап перший – однослівні речення;
- етап другий – висловлювання, які складаються з двох, трьох і більше слів;
- етап третій – досягнення мінімального комунікативного рівня;
- етап четвертий – удосконалення мінімальних комунікативних умінь до рівня відносно вільного володіння мовою.

За такого підходу до викладання іноземних мов величезні масиви лінгвістичного матеріалу подаються й обігруються поступово: від найпростішого до простого, від простого до складного, від складного до складнішого. Наприклад, під час вивчення команд та фізичних дій використовуємо накази (Go! Run! Swim!), поступово ускладнюючи мовні структури: I run → You run → I don't run → Do you run? → I like to run → I want to run → I can run і т. д. За подібною схемою працюємо з лексикою до всіх наступних тем: A dog → Look at the dog → Go to the dog → Touch the dog → Play with the dog → Wash the dog → Feed the dog → I like the dog → I feed the dog → I have a dog → You have a dog → Do you have a dog? і т. д.

В основу даної методики асоціативного навчання іноземних мов молодших школярів, яка базується на принципі природовідповідності, покладено використання асоціативних символів, що створює умови, максимально наближені до життєвих ситуацій, та робить процес вивчення іноземної мови доступним та невимушеним. Таким чином, асоціативне навчання іноземної мови – це вербально-невербальна комунікація, в результаті якої формується іншомовне образне мислення молодших школярів.

Засвоєння рідної мови дитиною відбувається, зазвичай, у безпосередньому природному середовищі, а іноземної – у штучно створеному. *Принцип природовідповідності* указує на необхідність максимального наближення штучного середовища до природного у процесі засвоєння іноземної мови дітьми дошкільного віку та учнями початкової школи.

У нашому підході засвоєння іноземної мови відбувається через створення образів, які мають пізнавальну, рухову, сутнісну, емоційно-вольову, комунікативну, праксичну та вербальну складові у їх асоціативних зв'язках. Надзвичайно важливим у створенні образу є *пізнавальний* складник дитини, який представляє сенсорну, мнемічну та когнітивну сфери. Продуктивність навчання іноземних мов учнів початкової школи обумовлюється вищими психічними функціями учнів молодшого шкільного віку (увага, сприйняття, пам'ять, мислення, уява та ін.).

Увага – це зосередженість діяльності суб'єкта в певний момент часу на якомусь реальному або ідеальному об'єкті – предметі, події, образі, міркуванні тощо. Увага не є психічним процесом, а формою організації свідомості та умовою успішного перебігу психічних процесів та станів. Увага не має власного змісту, а виявляє свою дію у зв'язку з відчуттями, сприйняттям, пам'яттю, мисленням тощо [6, 244].

У молодшому шкільному віці, особливо у 1–2 класах, превалує мимовільна увага, за якою учня приваблюють зовнішні аспекти предметів, подій, явищ. Тому він зосереджує увагу на тому, що кидається у вічі: рух, дія, новизна. Як зауважує В. А. Крутецький, у молодших школярів увага залишається більш стійкою під час виконання зовнішніх дій та менш стійкою

під час виконання мисленнєвих дій [11]. Тому важливим в цьому сенсі є залучення дітей до маніпуляційно-рухової та імітаційно-рухової діяльності. Поєднання образу і слова, візуалізація слова через виконання зовнішніх імітаційних дій, що властиво асоціативній природі дитячої психіки, сприяє формуванню у школярів навичок переключення та розподілу уваги.

З увагою тісно пов'язане *сприймання* як психічний пізнавальний процес. Ряд дослідників, зокрема Л. Занков [7], Н. Маркова [13], відзначають, що у процесі сприймання велику роль відіграють органи чуттів. Цінним результатом дослідження Н. Маркової є розуміння того факту, що учні сприймають інформацію та зберігають її в пам'яті за допомогою своїх найсильніших аналізаторів – зору і слуху. [13]. Дослідження психологів засвідчили, що людина запам'ятовує 10 % того, що читає; 20 % того, що чує; 30 % того, що бачить; 50 % того, що бачить і чує одночасно; 70 % того, що говорить; 90 % того, що робить і чує одночасно. Саме останній факт (людина запам'ятовує 90 % того, що робить і чує одночасно) покладено в основу асоціативного навчання іноземних мов молодших школярів.

Великого значення асоціативному зв'язку мови з *образністю* надає Л. Виготський, вказуючи, що чим більше органів чуття бере участь у сприйнятті та переробці інформації, тим яскравішим, наочнішим та повнішим виявляється образ, що виникає. Учений вказує на зв'язок мовленнєвої діяльності дитини із символічним заміщенням, згідно з яким мовна діяльність проявляється у рухах, ігровій та образотворчій діяльності. Розвиток цих видів знаково-символічної діяльності забезпечує розвиток тих функціональних систем, які відіграють важливу роль в оволодінні як усним, так і писемним мовленням [4, 22].

Образ – це і результат, і ідеальна форма відображення світу у свідомості людини. На рівні пізнання образ – це відчуття, сприйняття, уявлення; на рівні мислення – це поняття та судження. Образами виступають практичні дії, мова, різноманітні знакові моделі. За змістом образ є об'єктивним настільки, наскільки він адекватно відображає об'єкт. При правильному використанні слова та образу в поясненні вчителя на уроці підкріплюється позитивна роль образу у процесі запам'ятовування іншомовного лексичного матеріалу. У зв'язку з цим актуальності набирає розвиток образної пам'яті молодших школярів.

Ян Амос Коменський вважав образи основоположним моментом у навчанні іноземної мови, що чітко прослідковується в його праці «Світ навколо в картинках». У книзі автор виходить далеко за межі доступного лише сенсорному досвіду, поряд із зображенням доступного від чуттєвого досвіду він вводить ряд понять, які є недоступними для зовнішніх органів чуття, наприклад, моральних якостей, справедливості, гуманності. Для відтворення такого роду понять Я. Коменський надає перевагу символічним зображенням. Саме образи, на думку вченого, мають першочергове значення у викладанні іноземної мови, провідним принципом якого є принцип природовідповідності [10].

Якість асоціативного засвоєння обумовлюється створенням образу, коли існує взаємодія функціонування різних аналізаторів (зору, слуху, смаку, дотику тощо). За превалюванням функціонування певних сенсорних сфер учнів умовно можна поділити на три групи: аудіали, візуали та кінестетики.

Так, згідно досліджень американських психологів слуховому сприйняттю надають перевагу *аудіали*. Такі учні краще сприймають усне пояснення і самі активно висловлюються на відповідну тематику. При навчанні *візуалів* важлива роль відводиться наочності (показу, демонстраціям, спостереженням), адже у таких учнів переважає зорове сприйняття інформації. *Кінестетикам* важливо навчатися в дії. Такі школярі активно діють та приймають рішення [11; 14; 17; 18]. Однак, психологи наголошують, що у процесі сприйняття всі аналізатори тісно взаємодіють один із одним. Тому більшість школярів належать до *змішаного* типу, а отже, вчителям необхідно забезпечити подачу інформації різними способами [13]. Варто зазначити, що поєднання слухової, зорової та кінестетики діяльності

дозволяє оптимізувати навчально-пізнавальну діяльність молодших школярів на засадах асоціативного сприйняття навчального матеріалу.

Образи предметів і явищ, які виникають у процесі відчуття, сприймання, створюються у вигляді певних асоціативних надбань через взаємодію органів відчуттів у процесі психічної діяльності людини. Пов'язані з образами думки, дії, емоції фіксуються і зберігаються у мозку людини для того, щоб бути пізніше відтвореними. Саме у цьому і полягає роль *пам'яті* як психічного процесу, який відображає досвід людини через запам'ятовування, зберігання та наступне відтворення [6, 175]. Діти сприймають та запам'ятовують інформацію через світ образів. Образ допомагає краще зрозуміти і запам'ятати іншомовний лексичний матеріал. Саме тому у процесі пояснення учитель повинен стимулювати учнів до використання образів, їх вербальної складової.

П. Блонський вважає, що поштовхами до запам'ятовування можуть бути рухи, почуття, образи та мислення [2]. У процесі навчання іноземної мови необхідно враховувати особливості різних видів пам'яті молодших школярів. Н. Маркова зауважує, що людина з наочно-образним типом пам'яті добре запам'ятовує наочні образи (форму, колір предметів, обличчя, цифри). При словесно-абстрактному типі пам'яті краще запам'ятовується словесний, часто абстрактний матеріал: поняття, визначення, формули, словесні формулювання, символічні зображення предметів дійсності. Емоційний тип пам'яті означає збереження та відтворення пережитих людиною відчуттів [13].

Дітей слід вчити запам'ятовуванню, відтворенню та написанню слів за їх образами – наголошує Ю. Гіппенрейтер. Кожен образ повинен бути дуже яскравим і стійко зберігатися в пам'яті молодших школярів, цей образ повинен знаходити асоціації, які за «методом зв'язки» поєднують його з інформацією, яку треба запам'ятати [9, 222].

Ряд психологів указують на визначну роль зовнішніх допоміжних засобів при запам'ятовуванні іншомовного матеріалу. На думку П. Блонського, поштовхами до запам'ятовування можуть бути *рухи, почуття, образи, мислення* [2]. Крім того, неабияку роль при запам'ятовуванні психологи відводять наявності мотивації до діяльності, самостійному виконанню учнями активних дій [3, 9], характеру діяльності учня, ступеню її складності, емоційності та активності школяра [8; 22]. Ці аспекти, на нашу думку, враховуються у процесі асоціативного навчання.

Оскільки учні початкових класів характеризуються наочно-образним типом пам'яті, пріоритетним у цьому віці є образне мислення, змістом якого є оперування вже відомими образами. Чим більший запас створених образів, тим успішніше відбувається оперування ними.

Уява – психічний (інтелектуальний) процес створення образів предметів, ситуацій, обставин через установлення нових зв'язків між відомими образами та знаннями. Принциповим є те, що уява пов'язана з образами, уявленнями, хоча продукт уяви оформлюється знаково, тобто вербально [16, 315].

Психологи наголошують на незаперечно важливій ролі відтворюючої уяви в навчанні дітей. Відтворююча уява створює образи на основі опису, який може проводитися різними знаковими системами, наприклад, словесною, числовою, формульною, графічною, нотною і т. д. Відтворююча уява забезпечує перекодування інформації з однієї репрезентативної системи сприймання в іншу, наприклад, із зорової в слухову, і навпаки, що є важливим для асоціативного навчання іноземній мові.

Перетворення образів уяви учнів перших-других класів незначні, а до 3–4 класу, коли учень отримує більше знань, образи стають більш узагальненими та яскравішими. Якщо на початку навчання для виникнення образу необхідна опора на конкретний предмет (наприклад, опора на картинку при описі чи розповіді), то далі розвивається опора на слово, яке є передумовою створення нового образу (написання твору за розповіддю вчителя чи за

прочитаною книгою) [17, 185]. Головну роль у формуванні творчої уяви ми відводимо створенню асоціативних зв'язків.

Особливості протікання психічних процесів молодших школярів дають підстави розпочинати навчання іноземної мови з раннього віку, оскільки в дітей такого віку превалює образне мислення та образне запам'ятовування навчального матеріалу. Крім того, діти цього віку характеризуються наочно-образним типом пам'яті, «негнучкістю» уваги та потребують емоційної наповнюваності.

У створенні образу велика роль відводиться і суб'єктивному *досвіду* учня, запасу його знань. Чим більшим є багаж знань та досвід, тим глибшим та емоційно забарвленим стає створюваний образ. Але саме від учителя залежить правильне використання слова та образу для покращення процесу запам'ятовування іншомовного лексичного матеріалу. Створюючи цілісний образ про предмет, явище, процес, слід сформувати комунікативну складову образу, яка забезпечить елементарні комунікативні уміння в основних видах мовленнєвої діяльності (говорінні, аудіюванні, читанні, письмі), а також елементарні лінгвістичні уявлення та загальнонавчальні уміння, що відповідають рівню А1 згідно із загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. У зв'язку з цим у початковій школі мають створюватися умови для ранньої комунікативно-психологічної адаптації молодших школярів до нового мовного світу та для подолання подальших психологічних бар'єрів у процесі навчання іноземної мови як засобу спілкування, що й забезпечується асоціативним навчанням.

Джерела та література

1. Барынкина И. В. Педагогические условия развития способностей школьников к изучению иностранных языков на начальном этапе обучения : дис.... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ирина Владимировна Барынкина ; Брян. гос. пед. ун-т им. И. Г. Петровского. – Брянск : [б. и.], 1999. – 187 с.
2. Блонский П. П. Избранные психологические произведения / П. П. Блонский. – М. : Просвещение, 1964. – 547 с.
3. Вейн А. М. Память человека / А. М. Вейн, Б. И. Каменецкая. – М. : Наука, 1973. – 208 с.
4. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский // Выготский Л. С. Собрание сочинений : в 6 т. Т. 2 : Проблемы общей психологии / под ред. В. В. Давыдова. – М. : Педагогика, 1982. – 504 с.
5. Гиппенрейтер Ю. Б. Психология памяти / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : АСТ, 2008. – 656 с. – (Хрестоматия по психологии).
6. Загальна психологія : підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Либідь, 2005. – 464 с.
7. Занков Л. В. О начальном обучении / Л. В. Занков. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1963. – 193 с.
8. Зинченко П. И. Непроизвольное запоминание / П. И. Зинченко. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1961. – 544 с.
9. Ибрагимова Р. Е. Лингводидактические и психолингвистические основы семантизации и активизации лексики младших школьников методом ассоциативного поля : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Резеда Эльбрусовна Ибрагимова ; Башкир. гос. ун-т. – Уфа : [б. и.], 1999. – 169 с.
10. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения : в 2 т. Т. 1 : Великая дидактика / Я. А. Коменский ; под ред. А. А. Красновского ; пер. с латин. Д. Н. Королькова. – М. : Учпедгиз, 1939. – 320 с. – (Сер. «Педагог. б-ка»).
11. Крутецкий В. А. Психология обучения и воспитания школьников / В. А. Крутецкий. – М. : Просвещение, 1976. – 303 с.
12. Леонтьев А. Н. Ощущения, восприятие и внимание детей младшего школьного возраста / А. Н. Леонтьев // Очерки психологии детей. – М. : АПН РСФСР, 1950. – С. 39–76.
13. Маркова Н. Г. Развитие речевой деятельности младших школьников на основе средств ассоциативного воображения : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 ; 13.00.02 / Надежда Григорьевна Маркова ; Казан. гос. пед. ун-т. – Казань : [б. и.], 2002. – 238 с.
14. Матюгин И. Ю. Секреты запоминания английских слов / И. Ю. Матюгин, Т. Б. Слопенко. – Донецк : Сталкер, 2000. – 411 с.
15. Микадзе Ю. В. Дифференциальная нейропсихология формирования памяти в младшем школьном возрасте / Ю. В. Микадзе // Психологическая наука и образование. – 1999. – № 2. – С. 87–98.
16. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін. ; за ред. Ю. Л. Трофімова. – [3-тє вид., стереотип.]. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.

17. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посіб. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К. : Академвидав, 2006. – 360 с.
18. Солопова Е. В. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции младших школьников с применением компьютера в процессе обучения : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Елена Владимировна Солопова ; Елец. гос. ун-т им. И. А. Бунина. – Елец : [б. и.], 2008. – 215 с.
19. Шаркова Н. Ф. Необхідність урахування особливостей психічного розвитку дітей молодшого віку / Н. Ф. Шаркова, С. Ф. Шаркова // Інноваційні підходи до навчання іноземних мов та культур у новому тисячолітті : Міжнар. наук.-метод. конф. – Дніпропетровськ : Дніпропетров. ун-т економіки та права, 2002. – С. 94–95.
20. Buzan T. *Mind Maps for Kids: An Introduction* / Tony Buzan. – London : Harper Thorsons, 2003. – 113 p.
21. Chomsky N. *Rules and representations* / Noam Chomsky. – N. Y. : Columbia University Press, 1980. – 302 p.
22. Faltis Ch. *Bilingual Education in Elementary and Secondary School Communities: Toward Understanding and Caring* / Christian J. Faltis, Sarah J. Hudelson. – Needham Heights, MA: Allyn and Bacon, 1998. – 182 p.

References

1. Barynkina, Irina. 1999. “Pedagogicheskiye Usloviya Razvitiya Sposobnosti Shkolnikov k Izucheniiu Inostrannykh Yazykov na Nachalnom Etape Obucheniia”. PhD diss., Brianskii Gosudarstvennyi Pedagogicheskii Universitet Imeni I. G. Petrovskogo.
2. Blonskii, Pavel. 1964. *Izbrannyye Psikhologicheskiiye Proizvedeniya*. Moskva: Prosveshcheniye.
3. Vein, A. M., and Kamenetskaia, B. I. 1973. *Pamiat Cheloveka*. Moskva: Nauka.
4. Vygotskii, L. S. 1982. “Myshleniye i Rech”. In *Sobraniye Sochinenii v 6 Tomakh. Tom 2: Problemy Obshchei Psikhologii*, edited by L. S. Vygotskii. Moskva: Pedagogika.
5. Gippenreiter, Yu. B., and Romanov, V. Ya. 2008. *Psikhologiya Pamiati*. Moskva: AST.
6. Skrypchenko, O. V., and Dolynska, L. V., and Ohorodiichuk, Z. V. et al. 2005. *Zahalna Psykholohiia*. Kyiv: Lybid.
7. Zankov, L. V. 1963. *O Nachalnom Obuchenii*. Moskva: Akademiya Pedagogicheskikh Nauk RSFSR.
8. Zinchenko, P. I. 1961. *Neproizvolnoye Zapominaniye*. Moskva: Akademiya Pedagogicheskikh Nauk RSFSR.
9. Ibragimova, Rezeda. 1999. “Lingvodidakticheskiye i Psikholingvisticheskiye Osnovy Semantizatsyi i Aktivizatsyi Leksikona Mladshykh Shkolnikov Metodom Assotsyativnogo Polia”. PhD diss., Bashkirskii Gosudarstvennyi Universitet.
10. Komenskii, Ya. A. 1939. “Velikaia Didaktika”. Translated by D. N. Korolkov. In *Izbrannyye Pedagogicheskiye Sochineniya*, edited by Ya. A. Komenskii. Moskva: Uchpedgiz.
11. Krutetskii, V. A. 1976. *Psikhologiya Obucheniya i Vospitaniya Shkolnikov*. Moskva: Prosveshcheniye.
12. Leontiev, A. N. 1950. “Oshchushcheniya, Vospriyatiye i Vnimaniye Detei Mladshogo Shkolnogo Vozrasta”. *Ocherki Psikhologii Detei*, 39–76. Moskva: Akademiya Pedagogicheskikh Nauk RSFSR.
13. Markova, Nadezhda. 2002. “Razvitiye Rechevoi Deiatelnosti Mladshykh Shkolnikov na Osnove Sredstv Assotsyativnogo Voobrazheniya”. PhD diss., Kazanskii Kazan. Gosudarstvennyi Pedagogicheskii Universitet.
14. Matiugin, I. Yu., and Slonenko, T. B. 2000. *Sekrety Zapominaniya Angliiskikh Slov*. – Donetsk: Stalker.
15. Mikadze, Yu. V. 1999. “Differentsyalnaya Neiropsikhologiya Formirovaniya Pamiati v Mladshem Shkolnom Vozraste”. *Psikhologicheskaya Nauka i Obrazovaniye*, 2: 87–98.
16. Trofimov, Yu. L., and Rybalka, V. V., and Honcharuk, P. A. et al. 2001. *Psykhologhiia*. Kyiv: Lybid.
17. Savchyn, M. V., and Vasylenko, L. P. 2006. *Vikova Psykholohiia*. Kyiv: Akademvydav.
18. Solopova, Elena. 2008. “Formirivaniye Inoazychnoi Kommunikativnoi Kompetentsyi Mladshykh Shkolnikov s Primeneniem Kompiutera v Protsesse Obucheniya”. PhD diss., Yeletskii Gosudarstvennyi Universitet Imeni I. A. Bunina.
19. Sharkova, N. F., and Sharkova, S. F. 2002. “Neobkhidnost Urakhuvannya Osoblyvosti Psykhichnoho Rozvytku Ditei Molodshoho Viku”. *Innovatsiini Pidkhody do Navchannya Inozemnykh Mov ta Kultur u Novomu Tysyacholitti*, 94–95. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovskiy Universytet Ekonomiky ta Prava.
20. Buzan, Tony. 2003. *Mind Maps for Kids: An Introduction*. London: Harper Thorsons.
21. Chomsky, Noam. 1980. *Rules and Representations*. New York: Columbia University Press.
22. Faltis, Christian J., and Sarah J. Hudelson. 1998. *Bilingual education in elementary and secondary school communities: Toward understanding and caring*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.

Гусак Людмила. Ассоциативное усвоение иноязычного учебного материала младшими школьниками. Акцентируется внимание на особенностях ассоциативного усвоения иностранного языка младшими школьниками. Представлена технология ассоциативного обучения, которая непосредственно влияет на эффективность изучения иностранного языка младшими школьниками путём создания смысловых связей, получения новых оригинальных идей, стимуляцию воображения и улучшения запоминания. Определены причины, которые обусловили необходимость исследования этой проблемы. Ассоциативное обучение в целом сориентировано на современные инновационные технологии обучения, отвечает новым целям и задачам

обучения иностранных языков в начальной школе, возрастным и индивидуальным особенностям младших школьников, их потребностям, ведущими среди которых есть потребность в игре, в движении, во внешних впечатлениях, познавательная необходимость. В формировании иноязычной компетенции младших школьников на ранних стадиях их учебной деятельности важна организация учебного процесса на принципах ассоциативной природы восприятия, а также понимание, запоминание и воссоздание учебной информации школьниками.

Ключевые слова: обучение иностранным языкам, младшие школьники, ассоциативное обучение иностранным языкам, образ, ассоциативное усвоение учебного материала.

Gusak Liudmyla. Associative Mastering of the Foreign Language Material by Younger Pupils. This article deals with the formation of images in foreign language teaching. A special attention has been devoted to the peculiarities of associative teaching and associative mastering of the foreign learning material. The technology of the associative teaching influences the effectiveness of foreign language learning, stimulates and improves primary school pupils' memory. Associative learning is generally oriented towards training that relates to modern innovative technology, with new objectives and tasks for the teaching of foreign languages, and is better able to meet individual and the age-specific needs in elementary schools, which particularly involve opportunities to play, to move around, and to absorb impressions from outdoor settings—something which is a cognitive essential. In the development of foreign language competence in primary school children at the early stages of their studies, it is important to set up a teaching process which is based on the associative nature of perception, memorization and reproduction of educational information by students.

Key words: foreign language teaching, primary school pupils, associative teaching of the foreign language, image, associative mastering of the learning material.

УДК81'373.612:811.11

Ростислав Дмитрасевич

ДО ПИТАННЯ ПРО КЛАСИФІКАЦІЮ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Проаналізовано англомовну термінологію юридичної психології. Звернуто увагу на її становлення та розвиток. Актуальність досліджуваної тематики зумовлена застосуванням англомовної термінології юридичної психології у багатьох спеціальних сферах, зокрема в психології, юриспруденції, судовій експертизі, у сфері слідчих дій тощо. Важливою ознакою англомовної термінології юридичної психології є запозичення термінів із багатьох наук, деякі з них юридична психологія використовує як допоміжні, інші ж слугують базою для вирішення ключових проблем. Подано поділ англомовної термінології юридичної психології на групи за словотвірними принципами та лексико-семантичними ознаками. Представлено класифікацію вузькоспеціальних термінів юридичної психології. Встановлено семантичну модель юридичної психології, яка відображає лексико-семантичні категорії компонентів слова або словосполучення і тип семантичного зв'язку між ними. Визначено структуру термінів англомовної термінології юридичної психології, виокремлено їх складники.

Ключові слова: англомовна термінологія, юридична психологія, термін, словотвір, класифікація, структура, модель.

Постановка наукової проблеми та її значення. Питання термінології, термінологічної номінації набувають дедалі більшої актуальності. Різні лінгвістичні аспекти термінознавства висвітлені в публікаціях вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема структура терміна [7; 17], класифікації термінів [4], утворення термінів у різних галузевих термінологічних системах: в юридичній [1], медичній [16], економічній [9] та ін.

Лінгвістичний аналіз сучасної термінології цікавий і важливий не лише теоретично, а й практично: тільки знання особливостей термінологічних систем, їхньої лінгвістичної природи, специфіки або подібності з лексичними мікросистемами загальнолітературної мови дає лінгвістам змогу бути корисними для спеціалістів різних галузей науки, культури тощо у вивченні та практичному впорядкуванні термінології [3, 49].